

Христина Марич

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
khmarych@gmail.com

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ СТРАХУВАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ

© Марич Х., 2017

Досліджено специфіку страхування у галузі сільського господарства, визначено ознаки і поняття сільськогосподарського страхування як правової категорії, а також основні класифікації видів сільськогосподарського страхування.

Ключові слова: страхування; сільське господарство, сільськогосподарське страхування, страхування сільськогосподарських тварин, страхування сільськогосподарської продукції.

Кристина Марыч

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЕ СТРАХОВАНИЕ: ПОНЯТИЕ, ПРИЗНАКИ, ВИДЫ

Исследована специфика страхования в области сельского хозяйства, определены признаки и понятия сельскохозяйственного страхования как правовой категории, а также основные классификации видов сельскохозяйственного страхования.

Ключевые слова: страхование; сельское хозяйство; сельскохозяйственное страхование; страхование сельскохозяйственных животных; страхование сельскохозяйственной продукции.

Khrystyna Marych

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University,
Department of Civil Law and Procedure,
Ph.D., Assoc. Prof.

AGRICULTURAL INSURANCE: CONCEPT, CHARACTERISTICS, TYPES

The article examines the peculiarities of the insurance in agriculture, defines the concept and characteristics agricultural insurance as a legal category, as well as basic classifications of the types of agricultural insurance.

Key words: insurance; agriculture; agricultural insurance; insurance of agricultural animals; insurance of agricultural products.

Постановка проблеми. Необхідність страхування, зумовлена людським бажанням зменшити матеріальні збитки, пов'язані з існуючими ризиками. При цьому розвиток людства збільшує кількість таких ризиків, а відповідно, – і потребу у страховому захисті фактично в усіх сферах

людської діяльності. Система поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види і класи включає страхування космічне, авіаційне, морське, медичне, сільськогосподарське тощо. І саме сільськогосподарське страхування є одним з найефективніших способів управління сільськогосподарськими ризиками, що існують в аграрному секторі економіки.

Однак поняття “страхування” неоднозначне, адже зміст страхування тлумачать з позиції економіки, фінансів, права тощо. При цьому у чинному законодавстві України, що регулює страхові відносини у галузі сільського господарства, яке представлено як загальними, так і спеціальними нормативно-правовими актами, так і не закріплено визначення поняття “сільськогосподарське страхування”.

Аналіз дослідження проблеми. Дослідження окремих аспектів страхових відносин проводились представниками різних галузей науки: В. Д. Базилевич, С. Ф. Домбровський, С. С. Осадець, Н. Б. Пацурия, О. Т. Прокопчук, А. М. Статівка, В. Ю. Уркевич, А. С. Шолойко та ін. Комплексне дослідження питання правового регулювання страхових відносин сільськогосподарських підприємств здійснювала І. В. Горіславська.

Мета дослідження. На підставі аналізу чинного законодавства та науково-теоретичних положень про страхування у галузі сільського господарства, визначити поняття “сільськогосподарське страхування”, правові ознаки та основні класифікації видів сільськогосподарського страхування.

Виклад основного матеріалу. Одним з найдавніших видів суспільних відносин є страхові відносини, зокрема і у сфері сільського господарства, які існували у формі натурального страхування, ще до виникнення товарно-грошових відносин. Так, страхування у натуральній формі передбачало створення запасів сільськогосподарської продукції (пшениця, просо, рис тощо), які формувалися за допомогою відповідних натуральних внесків, з метою надання допомоги населенню у несприятливі роки чи окремим постраждалим господарствам.

Формування аграрного страхового ринку незалежної України відбувалося в умовах відсутності страхового законодавства. А зародження відповідної правової системи страхування розпочалось з прийняття Декрету Кабінету Міністрів України “Про страхування” від 10 травня 1993 р. № 47-93 [10], на зміну якому Верховна Рада України прийняла загальний Закон України “Про страхування” від 07 березня 1996 р. № 85/96 [11].

Зокрема, у ст. 1 Закону України “Про страхування” визначено поняття страхування, як вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються за допомогою сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [11].

Спеціальним нормативно-правовим актом, що регулює страхові відносини у сфері сільського господарства, є Закон України “Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою” від 09 лютого 2012 р. № 4391-VI [9]. Відповідно до ч. 1 ст. 1 цього Закону, страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою – економічні відносини щодо страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених цим Законом, за рахунок грошових фондів, що формуються у страховика за допомогою сплати страхувальником страхових платежів (премій), частина яких компенсується за рахунок державних субсидій та доходів від розміщення коштів цих фондів, яке здійснюється відповідно до положень цього Закону і визначається наявністю та особливостями ризиків, носіями яких є сільськогосподарські рослини і тварини [9].

Однак цей Закон [9] регулює лише спеціальні відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється за державної підтримки.

Поняття ж “сільськогосподарське страхування” не знайшло нормативного закріплення ані у загальному, ані у спеціальному законодавстві України.

Визначення поняття “сільськогосподарське страхування” через економічні (як у Законі України “Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою”

[9]) чи цивільно-правові (як у Законі України “Про страхування” [11]) відносини містяться у наукових дослідженнях економічного спрямування.

Так, О. М. Лобова вважає, що сільськогосподарське страхування – це система економічних відносин між конкретними суб’єктами господарювання, де, з одного боку, виступають страховики – фінансово-кредитні установи, а з іншого, – страхувальники – сільськогосподарські підприємства, орендарі, селянські (фермерські) господарства, які за певну плату передають свої ризики майнових, фінансових втрат у сільськогосподарській діяльності з метою отримання відшкодування за настання страхового випадку [3, с. 58].

М. К. Бондарчук та І. Ю. Кондрат тлумачать сільськогосподарське страхування як сукупність добровільних економічних відносин щодо страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників, пов’язаних із володінням, користуванням та розпорядженням їх майном, а також відшкодуванням страхувальниками збитків, заподіяних третій особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, за рахунок фондів грошових коштів, що формуються у страховика за допомогою сплати страхувальником страхових платежів самостійно чи з врахуванням державних субсидій [1, с. 185].

На думку Ю. В. Самойлик, агрострахування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, задіяних у сільськогосподарському виробництві, у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством [12, с. 345 – 354].

Т. Ю. Петрук розуміє сільськогосподарське страхування, як цивільно-правові та фінансово-економічні відносини, які виникають у процесі забезпечення страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників у разі настання певних подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, що формуються у страховика (перестраховика) за допомогою сплати страхувальником страхових платежів (премій) [4, с. 50 – 51].

З погляду права, страхові відносини сільськогосподарських підприємств комплексно досліджувала І. В. Горіславська. Зокрема, науковець визначила аграрні страхові правовідносини як врегульовану нормами права (як аграрного, так і інших галузей) систему суспільних відносин, які виникають між сільськогосподарськими підприємствами та їх членами, структурними підрозділами і органами управління з приводу формування страхового (резервного) фонду та щодо доцільності здійснення дій зі страхування майна сільськогосподарського підприємства, а також відносини, що виникають між сільськогосподарськими підприємствами та фінансовими установами на підставі договорів страхування, та між сільськогосподарськими підприємствами і органами державної влади з приводу реалізації державних програм у сфері аграрного страхування [2, с. 3,4].

Як виду правовідносин сільськогосподарському страхуванню притаманні елементи, що характерні для правовідносин загалом – об’єкт, суб’єкт, зміст. Специфіка ж таких правовідносин зумовлена насамперед особливістю самої галузі сільського господарства, яке ґрунтується на відповідних природних об’єктах (земля, водні об’єкти та ін.), що розвиваються за своїми законами і певною мірою залежать від природно-кліматичних умов (місцевих природних умов, структури сільськогосподарських угідь, якості ґрунтів тощо). Крім того, результати сільськогосподарської діяльності залежать від біологічних, фізіологічних процесів у рослинництві та тваринництві, адже сільськогосподарська діяльність пов’язана з живими організмами (сільськогосподарські рослини і тварини), які самі є носіями ризику. Наявність же специфічних ризиків здійснення сільськогосподарської діяльності, як у галузі рослинництва, так і тваринництва, у тих чи інших природно-кліматичних умовах, своєю чергою, впливає на формування тарифної політики, зокрема на специфіку розрахунку тарифних ставок, і їх великий розмір. До ознак страхових відносин, також можна зарахувати: раптовість страхової події, небажаність страхового випадку, негативні наслідки страхового випадку, надзвичайність наслідків, необхідність відшкодування тощо.

Однак основними ознаками, що характеризують сільськогосподарське страхування як правову категорію, є:

- об’єкт – майнові інтереси страхувальника, що пов’язані зі страховими ризиками у сільському господарстві і які не суперечать законодавству;
- основні суб’єкти – страхувальник (зокрема, сільськогосподарські товаровиробники, власники сільськогосподарських тварин, іпотекодавці, іпотекодержателі тощо) і страховик (на

проведення окремих видів сільськогосподарського страхування, страховики повинні мати відповідні ліцензії);

- мета – забезпечення економічної і продовольчої безпеки держави, захист майнових інтересів сільськогосподарських виробників;
- підстава – виникнення обов'язку страховика здійснити виплату страхового відшкодування страхувальнику – настання страхового випадку;
- страхові випадки визначені у договорах страхування або у чинному законодавстві;
- договірний характер (правовою формою опосередкування страхових відносин у сільському господарстві є договір);
- страхове відшкодування здійснюється за рахунок грошових фондів страховика.

Отже, як правова категорія сільськогосподарське страхування – це вид аграрно-правових відносини щодо захисту майнових інтересів страхувальника, що пов'язані зі страховими ризиками у сільському господарстві, при настанні страхових випадків, визначених у договорах страхування або у чинному законодавстві, за рахунок грошових фондів страховика.

Загальна класифікація (за інтересами страхувальників, на які спрямований страховий захист) включає (відповідно до ст. 4 Закону України “Про страхування” [11]):

- особисте страхування;
- майнове страхування;
- страхування відповідальності.

Найпоширенішим за цією класифікацією є сільськогосподарське майнове страхування – страхування урожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування сільськогосподарських тварин, страхування землі, страхування сільськогосподарського інвентарю, устаткування, обладнання тощо.

До страхування ж відповідальності у сільському господарстві належить страхування відповідальності сільськогосподарських товаровиробників на випадок відшкодування заподіяної шкоди особам, майну, навколишньому природному середовищу...

Що ж до особистого страхування у сільському господарстві, то О. М. Лобова наголошує, що особисте страхування підприємця сільськогосподарської галузі – це необхідна умова ефективного функціонування підприємства. Цей вид страхування буде запорукою того, що у разі будь-якого нещасного випадку, сільськогосподарське виробництво не зупиниться і не понесе збитків.

Також О. М. Лобова пропонує класифікувати види сільськогосподарського страхування залежно від галузі страхування, до яких вони належать:

– види, які належать до майнового страхування: страхування майна сільськогосподарських виробників; страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень; страхування сільськогосподарських тварин; страхування підприємницьких ризиків; особисте страхування підприємців;

– види, які належать до страхування відповідальності: страхування цивільної відповідальності сільськогосподарських виробників; страхування відповідальності сільськогосподарських виробників за забруднення навколишнього середовища [3, с. 59].

Ще однією підставою для класифікації видів сільськогосподарського страхування є форма страхування (форми страхування визначені ч. 1 ст. 5 Закону України “Про страхування” [11]).

За формою сільськогосподарське страхування є добровільним та обов'язковим.

Видом добровільного страхування (спеціальним видом), що характерний тільки для галузі сільського господарства, є страхування сільськогосподарської продукції (п. 22 ч. 4 ст. 6 Закону України “Про страхування” [11]). Крім того, видами страхування, які визначені ч. 4 ст. 6 Закону України “Про страхування” [11], що можуть існувати як у галузі сільського господарства, так і в інших галузях економіки, є страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування майна, страхування кредитів (зокрема відповідальності позичальника за непогашення кредиту), страхування інвестицій, страхування фінансових ризиків та інші види добровільного страхування.

Серед видів обов'язкового страхування, що визначені ст. 7 Закону України “Про страхування” [11] у галузі сільського господарства, необхідно виділити:

– страхування тварин (крім тих, що використовуються з метою сільськогосподарського виробництва) на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків у випадках та згідно з переліком тварин, встановлених Кабінетом Міністрів України (п. 30). При цьому Постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 590 [6] до тварин, які потрапляють під обов'язкове страхування на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків, зараховано племінні тварини, зоопаркові тварини, циркові тварини. Однак включення до переліку тварин, що потрапляють під обов'язкове страхування на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 590, зоопаркових та циркових тварин, не відповідає меті цього виду обов'язкового страхування. Адже таке обов'язкове страхування проводиться з метою забезпечення економічної безпеки держави, створення сприятливих умов для розвитку племінної справи в аграрному секторі економіки, захисту економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників. Тому порядок і правила обов'язкового страхування зоопаркових та циркових тварин мають визначатись окремим нормативно-правовим актом, який би ґрунтувався саме на особливих умовах їх використання;

– страхування відповідальності виробників (постачальників) продукції тваринного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій за шкоду, заподіяну третім особам (п. 34). Основним завданням сільського господарства як галузі економіки є забезпечення виробництва продукції в обсягах, що забезпечать продовольчу та економічну безпеку держави, задоволення продовольчих потреб населення у продуктах харчування. Тваринництво є тією галуззю сільського господарства України, що утворює значну частину сфери матеріального виробництва агропромислового комплексу і спрямоване на забезпечення продукцією тваринного походження. В умовах сьогодення значний вплив на виробничі процеси у сільському господарстві має науково-технічний прогрес, зокрема, впровадженням новітніх технологій, використанням нових матеріалів, добавок, організмів, а це, своєю чергою, відображається на якості та безпечності сільськогосподарської продукції, а в результаті і на здоров'ї та житті людей. Коли ж використання (вживання) сільськогосподарської продукції заподіює шкоду, актуальним стає питання її відшкодування. І саме страхування відповідальності є ефективним інструментом фінансового відшкодування, що відбувається у результаті настання страхового випадку;

– страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування (п. 35). Іпотека є видом забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право у разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника. Нерухомим майном є і земельна ділянка, зокрема, земельна ділянка сільськогосподарського призначення, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці і невід'ємно пов'язані з нею, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення (особливості іпотеки такого виду нерухомого майна, як земельні ділянки, визначаються у ст. 15 Закону України “Про іпотеку” [8]). Земля відіграє особливу роль у сільському господарстві, оскільки залучена до виробництва і є основним та специфічним його засобом. Відповідно отримання сільськогосподарської продукції, особливо галузі рослинництва, залежить і від кількості та якості земельних ділянок, що залучені до вирощування сільськогосподарських культур. При цьому земля потрапляє під природно-кліматичний та антропогенний вплив, і цей вплив не завжди є позитивним, а часто має навіть руйнівний характер. Будучи ж предметом іпотеки та виконуючи функцію забезпечення виконання зобов'язання, земельні ділянки сільськогосподарського призначення потрапляють під страхування від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування;

– страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів (п. 41), є дієвим механізмом відшкодування шкоди у разі настання страхового випадку, адже саме для галузі сільського господарства характерним є систематичне та інтенсивне використання пестицидів і агрохімікатів у процесі сільськогосподарської виробничої діяльності, зокрема у процесі боротьби зі шкідниками. При цьому особливо небезпечними є пестициди, які здатні накопичуватись у довкіллі, передаватись як ланцюгова реакція та поширюватись на великі відстані. Так, у результаті циркуляції в атмосферному повітрі, ґрунтах та водних об'єктах вони

поширюються у навколишньому природному середовищі, потрапляючи також і у харчові продукти та в людський організм, спричиняючи шкоду здоров'ю людини.

Ще одним видом обов'язкового страхування, яке зазначене у чинному законодавстві України та страховій практиці, було обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, а також обов'язкове страхування врожаю зернових культур і цукрових буряків. Порядок і правила проведення такого виду обов'язкового страхування затверджувалися Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000 [5]. При цьому специфіка такого виду обов'язкового страхування визначалася не лише спеціальним об'єктом (сільськогосподарські культури, багаторічні насадження, врожай зернових культур, цукрових буряків), але і спеціальним суб'єктом-страхувальником (державними сільськогосподарськими підприємствами та сільськогосподарськими підприємствами усіх форм власності). Так, обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень поширювалось лише на обмежене коло сільськогосподарських товаровиробників – державні сільськогосподарські підприємства, страхувальниками ж врожаю зернових культур і цукрових буряків були сільськогосподарські підприємства усіх форм власності. 08 вересня 2010 р. Кабінет Міністрів України Постановою № 818 [7] визнав такою, що втратила чинність, Постанову Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000. Тобто сьогодні страхування врожаю сільськогосподарських культур в Україні є добровільним.

Однак класифікацією, що найбільше відображає специфіку сільського господарства, є загальна класифікація (за таким критерієм, як основні галузі сільського господарства) та спеціальна класифікація (за таким критерієм, як об'єкт страхування).

Так, за основними галузями сільського господарства виділяють сільськогосподарське страхування:

- у галузі рослинництва;
- у галузі тваринництва.

За об'єктом страхування, видами сільськогосподарського страхування є:

- страхування посівів сільськогосподарських культур;
- страхування врожаю сільськогосподарських культур;
- страхування врожаю багаторічних насаджень;
- страхування багаторічних насаджень;
- страхування сільськогосподарських тварин, птиці, кролів, хутрових звірів, бджолосімей, риби та інших водних живих ресурсів;
- страхування тваринницької продукції;
- страхування землі;
- страхування сільськогосподарських будівель;
- страхування сільськогосподарських техніки, обладнання, устаткування тощо.

Окрім класифікацій сільськогосподарського страхування за критеріями галуззі, форми, об'єктів, потрібно виокремити спеціальний вид сільськогосподарського страхування – страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Особливість цього виду сільськогосподарського страхування зумовлена передусім спеціальними законодавчими вимогами до суб'єктів – страхувальника і страховика. Так, страхувальниками можуть бути лише юридичні особи у будь-якій організаційно-правовій формі – сільськогосподарські товаровиробники, які на території України займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, та/або розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, зокрема з власно виробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснюють операції з її постачання. Спеціальними суб'єктами-страхувальниками є орендарі. Страховиками є юридичні особи, які відповідають вимогам Закону України “Про страхування”, які отримали ліцензію на здійснення цього виду страхування і є членами Аграрного страхового пулу.

Висновки. Життєдіяльність людини, а особливо діяльність у сфері сільського господарства, супроводжується загрозою різноманітних небезпек: пожежа, засуха, заморозки, буря, повінь, хвороби та інші нещасні випадки і стихійні лиха. Тому природним є бажання людини уникнути чи

мінімізувати можливі несприятливі наслідки та втрати у разі настання таких негативних подій, чим і зумовлено існування інституту сільськогосподарського страхування.

Сільськогосподарське страхування – це вид аграрно-правових відносини щодо захисту майнових інтересів страхувальника, що пов'язані зі страховими ризиками у сільському господарстві, під час настання страхових випадків, визначених у договорах страхування або у чинному законодавстві, за рахунок грошових фондів страховика.

Правовими ознаками сільськогосподарського страхування є: об'єкт – майнові інтереси страхувальника, що пов'язані зі страховими ризиками у сільському господарстві і які не суперечать законодавству; основні суб'єкти – страхувальник (зокрема, сільськогосподарські товаровиробники, власники сільськогосподарських тварин, іпотекодавці, іпотекодержателі та ін.) і страховик (на проведення окремих видів сільськогосподарського страхування страховики повинні мати відповідні ліцензії); мета – забезпечення економічної і продовольчої безпеки держави, захист майнових інтересів сільськогосподарських виробників; підстава виникнення обов'язку страховика здійснити виплату страхового відшкодування страхувальнику – настання страхового випадку; страхові випадки, визначені у договорах страхування або в чинному законодавстві; договірний характер (правовою формою опосередкування страхових відносин у сільському господарстві є договір); страхове відшкодування здійснюється за рахунок грошових фондів страховика.

Класифікація видів сільськогосподарського страхування здійснюється за різними критеріями, зокрема за інтересами страхувальників, на які спрямований страховий захист; за формою страхування, галуззю сільського господарства, об'єктом, суб'єктом страхування тощо. Класифікацією видів сільськогосподарського страхування, що найбільше відображає специфіку сільського господарства, є загальна класифікація (за таким критерієм, як основні галузі сільського господарства) та спеціальна класифікація (за таким критерієм, як об'єкт страхування).

1. Бондарчук М. К., Кондрат І. Ю. *Особливості розвитку сільськогосподарського страхування в Україні на засадах державно-приватного партнерства* / М. К. Бондарчук, І. Ю. Кондрат // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 182 – 188. 2. Горіславська І. В. *Правове регулювання страхових відносин сільськогосподарських підприємств* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 “Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право” / І. В. Горіславська. – К., 2010. – 16 с. 3. Лобова О. М. *Теоретичні основи сільськогосподарського страхування* / О. М. Лобова // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка “Економіка”*. – 2011. – № 126. – С. 58 – 61. 4. Петрук Т. Ю. *Економічний зміст та значення сільськогосподарського страхування* / Т. Ю. Петрук // *Агросвіт*. – 2017. – № 4. – С. 46–52. 5. *Порядок і правила проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами усіх форм власності* : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1000-2002-n>. 6. *Порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків* : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 590 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/590-2003-n>. 7. *Про визнання такою, що втратила чинність, Постанови Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000* : Постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2010 р. № 818 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/818-2010-n>. 8. *Про іпотеку* : Закон України від 05 червня 2003 р. № 898-IV // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 38. – Ст. 313. 9. *Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою* : Закон України від 09 лютого 2012 р. № 4391-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2012. – № 41. – Ст. 491. 10. *Про страхування* : Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 р. № 47–93 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1993. – № 29. – Ст. 320. 11. *Про страхування* : Закон України від 07 березня 1996 р. № 85/96 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 18. – Ст. 78. 12. Самойлик Ю. В. *Агрострахування як інструмент управління ризиками у сільському господарстві* / Ю. В. Самойлик // *Таврійський державний агротехнологічний університет*. – 2012. – № 18. – С. 345–354.

REFERENCES

1. Bondarchuk M. K., Kondrat I. Yu. *Osoblyvosti rozvytku sil's'kohospodars'koho strakhuvannya v Ukraini na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Peculiarities of agricultural insurance development in Ukraine based on the principles of public private partnership]. Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy, 2014, vol. 24.1, pp. 182 – 188.*
2. Horislavs'ka I. V. *Pravove rehulyuvannya strakhovykh vidnosyn sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv. Avto-ref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.06 "Zemel'ne pravo; ahrarne pravo; ekolohichne pravo; pryrodoresursne pravo" [Legal regulation of insurance relations farm]. Kiev, 2010. 16 p.*
3. Lobova O. M. *Teoretychni osnovy sil's'kohospodars'koho strakhuvannya [The theoretical basis of agricultural insurance]. Visnyk Kyiv's'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika, 2011, vol. 126, pp. 58–61.*
4. Petruk T. Yu. *Ekonomichnyy zmist ta znachennya sil's'kohospodars'koho strakhuvannya [The economic content and significance of agricultural insurance]. Ahrosvit, 2017, vol. 4, pp. 46–52.*
5. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Order and rules of realization of obligatory insurance of harvest of agricultural cultures and long-term planting by state agricultural enterprises, to the harvest of grain-crops and sugar beets by the agricultural enterprises of all patterns of ownership" of July 11, 2002 No.1000. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1000-2002-n>. (in Ukr.).*
6. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Order and rules of realization of obligatory insurance of animals in case of death, elimination, force coalface, from illnesses, natural calamities and accidents" of April 23, 2003 No. 590. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/590-2003-n>. (in Ukr.).*
7. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On confession such that lost an action, resolutions of Cabinet of Ministers of Ukraine from July 11, 2002 No. 1000" of September 8, 2010 No. 818. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/818-2010-n>. (in Ukr.).*
8. *Law of Ukraine "On Mortgage" of June 05, 2003 No. 898-IV. (in Ukr.).*
9. *Law of Ukraine "On Specifics of State-Supported Insurance of Agricultural Products" of February 09, 2012 No. 4391-VI. (in Ukr.).*
10. *Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Insurance" of May 10, 1993 No. 47 – 93. (in Ukr.).*
11. *Law of Ukraine "On Insurance" of March 07, 1996 No. 85/96 – VR. (in Ukr.).*
12. *Samoylyk Yu. V. Ahrostrakhuvannya yak instrument upravlinnya ryzykamy v sil's'komu hospodarstvi [Agroinsurance schemes as a tool for risk management in agriculture]. Tavriys'kyy derzhavnyy ahrotekhnolohichnyy universytet, 2012, vol. 18, pp. 345 – 354.*

Дата надходження: 10.03. 2017 р.